

СЕКЦІЯ 9

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИЗМУ

Модератори секції: Венгер Ольга – к.п.н., доц., Слюсарь Микита – аспірант спеціальності «Менеджмент».

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-447-7-9>

УДК 336

АНДРЮКАЙТЕНЕ РЕГІНА МИХАЙЛІВНА,

доктор PhD соціальних наук (менеджмент), асистент
Литовський університет спорту (м. Каунас, Литва)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0691-7333>

НІКІТЕНКО ВІТАЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА,

д.філос.н., проф., проф. кафедри управління та адміністрування
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

ВОРОНКОВА ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА,

д.філос.н., проф., завідувач кафедри управління та адміністрування
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

МОДЕЛЬ КРЕАТИВНОГО ТУРИЗМУ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Креативний туризм – це новий підхід до туристичних подорожей, який акцентує увагу на активній участі туристів у творчих процесах та культурному обміні. На відміну від традиційного туризму, де подорожуючі споживають вже готовий продукт (екскурсії, музеї, пам'ятки), креативний туризм пропонує туристам можливість стати співтворцями своєї подорожі, залучаючись до місцевих культурних, художніх, ремісничих чи інших творчих процесів. Основні характеристики креативного туризму:

1) туристи не просто спостерігають за культурою, а стають її частиною, наприклад, відвідуючи майстер-класи з народного мистецтва, гастрономії, ремесел тощо;

2) такий туризм сприяє розвитку нових навичок, знань і досвіду у подорожуючих;

3) взаємодія між місцевим населенням і туристами сприяє глибшому розумінню культурного різноманіття;

4) креативний туризм часто підтримує місцеві громади та економіку, зберігаючи культурну спадщину та сприяючи її розвитку.

Цей підхід розширює межі туризму, підкреслюючи важливість креативності, співпраці та інтеграції туриста у місцеве середовище. У контексті концепцій сталого культурного туризму та регенеративного туризму досліджується потенціал креативного туризму як регенеративного елемента в процесах розвитку громади. Креативні туристичні ініціативи можуть надихнути на нові ідеї та напрямки діяльності та сприяти життєздатності місцевої громади та потенційній динаміці відновлення. Вони можуть бути продовженням ініціатив, надаючи додаткові ідеї та додану цінність для підприємства, а також спільноти, в яку воно входить [1].

На хвилі надмірного копіювання «творчих стратегій» і широко розповсюджених економічних сил гомогенності все більше вчених (наприклад, шукають низові, ендогенні процеси для стимулювання сталого та креативного місцевого розвитку. Серед моделей креативного туризму визначено ключові теми, які резонують щодо їхнього впливу на ширшу спільноту та динаміку розвитку:

1) посилення відмінних елементів місцевої ідентичності;

2) стимулювання потоків і зв'язків між місцевістю та зовнішнім середовищем;

3) служіння платформами для місцевої співпраці, обміну та розвитку.

Ключовим аспектом креативного туризму є його зв'язок із місцем, де він відбувається.

Місцева ідентичність і самобутність місця переплітаються з матеріальною та нематеріальною спадщиною, місцевою культурою та традиціями, нарративами та історією, ландшафтом і місцевими громадами. У креативному туризмі місце як «географічний простір, що визначається значеннями, почуттями та історіями, а не набором координат» використовується як джерело натхнення для розвитку діяльності, яка «наповнює ландшафт з глибоко особистими та локалізованими значеннями». Творчий туризм, вбудований у місцеву специфіку, є стратегічним фактором диференціації для надання відмінних та унікальних пропозицій, пов'язаних із вразливою місцевою спадщиною, такою як місцеві традиції, цикли ремесел. Унікальність і відмінні елементи місця привертають відвідувачів до місця призначення. Інвестиції в культурний і громадський малий креативний туризм можуть забезпечити можливості для відновлення місцевих

традицій і місцевого догляду, відкриваючи нові перспективи розвитку туризму в епоху глобалізації та цифрових технологій.

Креативний туризм є частиною так званої креативної економіки, яка зосереджена на використанні інновацій та креативних процесів як джерела економічного розвитку. Це може включати майстер-класи з місцевого мистецтва, участь у музичних фестивалях, театральних виставах, кулінарних шоу, а також створення туристичних продуктів, які пов'язані з локальною культурною ідентичністю. Однією з ключових ідей креативного туризму є ко-креація, тобто спільне створення досвіду туристами та місцевими жителями. Це більше ніж просто споживання готових туристичних продуктів; це інтерактивна співпраця, яка дозволяє туристам брати участь у створенні культурного продукту. Наприклад, туристи можуть долучитися до навчання традиційним ремеслам або брати участь у місцевих фестивалях, що дозволяє їм глибше зануритися в автентичну культуру [2].

Креативний туризм сприяє трансформаційному досвіду, який впливає не лише на туристів, а й на місцеві громади. Для туристів це може бути розвиток нових навичок, розширення культурного світогляду, особистісний розвиток. Для місцевих громад це сприяє збереженню та актуалізації культурної спадщини, створенню нових робочих місць і підтримці локальної економіки. Креативний туризм тісно пов'язаний із сталим туризмом і збереженням культурної спадщини. Цей вид туризму допомагає зберігати локальні традиції, які могли б бути втрачені через глобалізацію. Завдяки залученню туристів до місцевих культурних практик, він забезпечує фінансову підтримку для їх збереження і розвитку. Це особливо важливо для сільських регіонів, де традиційні ремесла і мистецтва можуть стати джерелом доходів для місцевих громад.

Креативний туризм використовує потенціал цифрових технологій для створення нових видів інтерактивних вражень. Наприклад, доповнена реальність (AR) і віртуальна реальність (VR) дозволяють туристам занурюватися у культурне середовище ще до фізичної подорожі. Цифрові платформи та соціальні мережі сприяють обміну досвідом, поширенню знань про локальні культурні традиції та залученню ширшої аудиторії до участі в таких проектах. Креативний туризм також торкається емоційного та когнітивного аспекту туризму. Учасники отримують глибокі емоційні враження через особисту взаємодію з місцевою культурою, що створює унікальний зв'язок між туристом та місцем відвідування. Такий туризм сприяє когнітивному розвитку, оскільки туристи навчаються новим навичкам, культурним традиціям і глибше розуміють соціокультурні контексти інших країн і народів. Креативний туризм стимулює соціальні інновації, оскільки залучає до співпраці різні верстви населення, створює нові

формати культурної взаємодії та формує інклюзивні туристичні продукти. Він може бути важливим інструментом для соціальної інтеграції, особливо в багатонаціональних країнах або регіонах з різноманітною культурною спадщиною.

Креативний туризм стає не лише важливим економічним чинником, але й потужним інструментом для збереження культурної спадщини, сприяння сталому розвитку та формування нового типу взаємодії між туристами і місцевими громадами, де ключову роль відіграє креативність і співтворчість. У найширшому розумінні креативний туризм – це взаємний обмін між місцевими жителями та відвідувачами. У зв'язку з цим креативні туристичні ініціативи можуть слугувати опорним пунктом для міжкультурного обміну знаннями, обміну та діалогу. Творча діяльність стимулює процеси обміну, які можуть «сформулювати низку аспектів, пов'язаних із прихильністю людини до місця, і викликати обмін спогадами відвідувачів і місцевих жителів». Стимулювання обміну та змістовної взаємодії між туристами та місцевими жителями в рамках креативної туристичної діяльності може створювати нові впливи та перспективи як на місцеву, так і на зовнішню культуру (культури), надавати учасникам «інші» підходи та створювати колективні вираження та форми, які виникають у межах діяльності чи середовища. Приплив людей у місцеве середовище може збільшити різноманітність ідей у місцевій базі знань і, у свою чергу, потенційно призвести до багатшої динаміки інновацій. Локальні мережі та конкретні форми впровадження відіграють ключову роль у тому, як ці потоки знань сприймаються локально [3].

Креативні моделі розвитку туризму, пов'язані з невеликими фестивалями (або вбудовані в них) і узгоджені з креативним розміщенням, можуть відігравати важливу роль у стратегічному позиціонуванні регіону на міжнародному рівні та активному створенні цих потоків. Різноманітність і міждисциплінарність, притаманні креативному туризму, можуть призвести до участі та співпраці для об'єднання зусиль, створення ресурсів і обміну ноу-хау між розробниками та іншими членами місцевої громади. Таким чином, креативну туристичну стратегію можна навмисно спроектувати та розробити для спільного нарощування спроможності громади через сприяння обміну місцевими знаннями та досвідом та формування критичної маси. Цей підхід може бути вирішальним у невеликих громадах і віддалених місцях, де немає міцної та сильної критичної маси, як у великих містах. Такі креативні туристичні ініціативи можуть забезпечити ефективне управління та використання місцевих ресурсів, а також сприяти зменшенню екологічного сліду та справедливому та пропорційному розподілу прибутків у громаді. Залучення місцевих агентів, таких

як ремісники, митці, фермери, заклади розміщення, ресторани та транспортні послуги, дозволяють створювати місцеві мережі співпраці на основі підходу до співробітництва, який може підключатися до підходів циклічної та зеленої економіки.

Локалізовані мережі для креативного туризму можуть відігравати важливу роль у визначенні та структуруванні місцевої/регіональної мережі учасників культури та туризму, які можуть бути пов'язані з різними креативними туристичними ініціативами та заходами. Такі локалізовані мережі, які просуваються та розвиваються провідною організацією, служать парасолькою для співпраці, забезпечуючи набір ресурсів, сприяючи колективному потенціалу та створюючи критичну масу та видимість. Ключовим аспектом сприяння місцевій стійкості є колективне сприяння та відповідальність за регенеративні підходи. Спільнота має інвестувати в ці підходи, і ця колективна модель може бути особливо придатною в цьому контексті.

Креативні моделі розвитку туризму, незважаючи на те, що вони можуть відрізнятися за масштабом, ресурсами, цілями, типом рекламної організації та місцевим/регіональним контекстом, можуть створити економічну та соціальну додану цінність місцевості, інклюзивні способи розвитку та нові перспективи з якого можна переглянути шляхи стимулювання та посилення життєздатності місцевих культурних (та інших) ресурсів. Уможливлення процесів нарощування потенціалу та каталізування мереж для обміну знаннями та партнерства є основоположним, особливо для територіально розосереджених ініціатив. У міжнародному масштабі контекст пандемії прискорив широкомасштабне переосмислення та перегляд основ і намірів туризму, а також необхідність переорієнтації його курсу, що сприймається та пропагується як перехід від «епохи масового туризму» до «нової місцевості – перш за все». Розквіт сільського та віддаленого туризму, значною мірою під впливом нових мотивів, пов'язаних із безпекою, спілкуванням у малих групах, соціальною дистанцією та втечею з міських районів із спалахами COVID-19 та заходами карантину. Постійніший потік туризму в сільську місцевість створює можливості для перегляду того, як туризм можна активно використовувати для сприяння місцевій стійкості та відродженню менших громад.

Бачення креативного туризму зосереджено на активній творчій діяльності, яка заохочує особисте самовираження та взаємодію між відвідувачами та місцевими жителями, натхнення місцевими ендегенними ресурсами (місцем і людьми), розроблена та реалізована місцевими жителями на користь громади. Цей підхід узгоджується зі зміщенням уваги до низових, ендегенних процесів, підходів знизу вгору, а також локальних

і контекстуалізованих моделей розвитку для стимулювання сталого та творчого місцевого розвитку [3].

Моделі креативного туризму розвивають:

- 1) посилення відмінних елементів місцевої ідентичності;
- 2) стимулювання потоків і зв'язків між місцевістю та зовнішнім середовищем;

- 3) служіння платформами для місцевої співпраці, обміну та розвитку.

Креативний туризм підкреслює важливість уможливлення низових, ендогенних процесів для стимулювання сталого та креативного місцевого розвитку, а також багатогранні наслідки креативних моделей туризму для ширшої спільноти, в яку впроваджені ініціативи. Регенеративний підхід розглядає туристичну діяльність як щось більше, ніж «звичайний бізнес», а креативний туризм можна сприймати як регенеративний елемент, коли він виступає за туризм як інструмент для місцевого добробуту, відродження та стійкості. У багатьох випадках креативна туристична діяльність також сприяє збереженню місцевої культурної спадщини та відродженню зникаючих мистецтв, ремесел і традицій. У розробці таких ініціатив необхідно активно залучати громади та ставити їх у центр стратегічного планування та прийняття рішень щодо використання туризму для місцевого розвитку, збереження спадщини та сприяння життєздатності культури.

Модель креативної туристичної діяльності може підвищити видимість і створити профіль для регіону, в якому розташований фестиваль, створити ідентичність або з часом стати частиною його ідентичності. Таким чином, він може функціонувати як фірмова подія (“evento âncora”), яка підтримує та просуває більш широку програму протягом року, що базується на активній творчій участі. Будучи ініціатором або проактивним агентом, такі фестивалі можуть привнести нові впливи та перспективи на місцеву культуру(и), познайомити місцевих жителів з «іншими» підходами та створити простір свободи для дослідження, вираження та артикуляції власної самоідентичності, як генерують колективні вираження та форми, що виникають у середовищі події. Модель «Креативне пристосування» забезпечує платформи або сайти для діяльності, навчання та обміну. Креативний туризм націлений на: 1) вивчення відмінних елементів місцевої ідентичності; 2) стимулювання потоків і зв'язків між місцевістю та зовнішнім середовищем; 3) слугувати платформами для місцевої співпраці, обміну та розвитку. Загалом ця динаміка може сприяти розвитку сталого та регенеративного туризму, який приділяє велику увагу добробуту громади, цілісному розвитку, культурній життєздатності та сталості.

Модель креативного туризму в країнах ЄС базується на інтеграції культурних, творчих та інноваційних елементів, орієнтованих на активну

участь туристів у місцевих культурних практиках. Ця модель відображає сучасні тенденції в туризмі, де акцент зміщується з пасивного споживання культурних продуктів на активну участь і взаємодію з місцевими громадами.

Багато країн ЄС мають багату культурну спадщину, яка стає основою для розвитку креативного туризму. Місцеві ремесла, традиційні свята, мистецтво та кухня використовуються для створення автентичних туристичних продуктів.

У багатьох європейських містах розвиваються спеціальні творчі простори (наприклад, художні студії, коворкінги, ремісничі майстерні), які є платформою для креативних ініціатив. Туристи можуть брати участь у майстер-класах, воркшопах, культурних проєктах.

Європейська модель креативного туризму орієнтована на взаємодію туристів з місцевими мешканцями та культурою. Наприклад, туристи можуть брати участь у зборі винограду в Італії, навчитися виготовляти сир у Франції, чи освоїти традиційне гончарство в Іспанії.

Важливою характеристикою європейського креативного туризму є увага до збереження автентичності. Місцеві громади отримують вигоду від туризму без компромісу щодо їхньої культурної ідентичності. У багатьох країнах ЄС застосовуються сучасні цифрові технології для розвитку креативного туризму. Це можуть бути віртуальні тури, онлайн майстер-класи, цифрові платформи для резервування участі в заходах або інтерактивні додатки з доповненою реальністю. У рамках стратегії сталого розвитку ЄС багато країн роблять акцент на екологічно чистих та стійких формах туризму. Креативний туризм орієнтований на підтримку місцевих виробників і культурних проєктів, які не шкодять навколишньому середовищу.

У країнах ЄС креативний туризм часто спрямований на розвиток сільських або менш відомих регіонів, що дозволяє місцевим жителям отримати нові джерела доходу та зберегти традиційний спосіб життя. Приклади: В Тоскані популярні програми креативного туризму, де туристи можуть брати участь у виготовленні вина, відвідувати майстерні з кераміки чи навчатися кулінарному мистецтву. В Андалусії розвивається ремісничий туризм, де відвідувачі можуть опанувати традиційні ремесла, як-от виготовлення кераміки чи прикрас. В Провансі туристи можуть брати участь у зборі лаванди та навчатися виготовляти натуральні косметичні продукти. У Фінляндії розвиваються еко-креативні тури, які поєднують традиційні ремесла та активний відпочинок на природі. Модель креативного туризму в ЄС спрямована на сталий, автентичний та інтерактивний досвід, який забезпечує як економічний розвиток, так і збереження культурної спадщини регіону.

Практичне значення креативного туризму полягає в тому, що він сприяє розвитку інноваційних підходів до туристичної діяльності та залучає відвідувачів до активної участі в культурному, творчому або ремісничому житті місцевих громад. Креативний туризм стимулює економіку місцевих громад, оскільки туристи активно взаємодіють з місцевими підприємцями, майстрами, художниками та ремісниками. Через залучення туристів до традиційних ремесел, місцевих культурних практик та креативних заходів, зростає інтерес до збереження культурних цінностей і традицій. Креативний туризм пропонує туристам можливість зануритися в автентичні культурні практики, що робить їхній досвід більш насиченим та інтерактивним порівняно з традиційними формами туризму. Розвиток креативного потенціалу особистості. Туристи мають можливість навчатися нових навичок, розвивати власні таланти та креативність через участь у майстер-класах, культурних проектах та творчих заходах. Креативний туризм, орієнтований на інтерактивні та екологічно стійкі форми діяльності, сприяє мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Цей вид туризму сприяє культурному обміну між туристами та місцевими жителями, що зміцнює соціальні зв'язки та культурне взаєморозуміння. Таким чином, моделі креативного туризму сприяють сталому економічному та культурному розвитку регіонів, підвищують якість туристичного досвіду та розвивають особисті навички туристів.

Список використаних джерел:

1. Voronkova V., Vasylychuk G., Nikitenko V., Kaganov Y., Metelenko N. (2023). Transformation of digital education in the era of the fourth industrial revolution and globalisation : monograph. Riga ; Latvia : Baltija Publishing, 220 p.
2. Імплементация европейского опыта комплементарного развития сельского туризма та креативных индустрий : монографія / А. В. Череп, Н. С. Венгерська, Л. В. Безкоровайна та ін. ; за загальною редакцією доктора економічних наук, професора А. В. Череп, кандидата економічних наук, доцента Н. С. Венгерської. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 224 с.
3. Череп А. В., Нікітенко В. О., Воронкова В. Г. (2024). Становлення і розвиток креативного менеджменту у сільському туризмі. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції* : матер. II Міжн. наук.-практ. конф. (Дніпро, 31 трав. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. С. 23–26.

ГОЛОВКОВА ЛЮДМИЛА СТЕПАНІВНА,

д.е.н., проф.,

проф. кафедри менеджменту та туризму

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія (м. Запоріжжя, Україна)

E-mail: g.liudmila22@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5473-6644>

ВОЛКОВ АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ,

магістрант кафедри менеджменту та туризму

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія (м. Запоріжжя, Україна)

**ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ
ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ ЄВРОПИ**

Цифрові технології стали невід’ємною частиною сучасного туристичного сектору, де їхнє впровадження поступово змінює підходи до організації подорожей та надання послуг.

На сучасному етапі цифровізація туристичного сектору Європи включає активне використання цифрових платформ для бронювання послуг, таких як готелі, авіаквитки, квитки на екскурсії тощо. Інтеграція цих технологій дозволяє підвищити зручність для споживачів, забезпечуючи доступ до потрібної інформації та можливості бронювання в режимі онлайн. Крім того, розвиток інформаційних ресурсів і мобільних додатків значно спрощує процес комунікації між туристичними компаніями та клієнтами, що сприяє кращому розумінню потреб туристів та персоналізованому підходу до кожного з них.

Доцільно розглянути ключові аспекти цифровізації та їх вплив на європейський туристичний ландшафт.

Одним із найзначущих змін є цифровізація процесу бронювання та планування подорожей. Онлайн-платформи та мобільні додатки, такі як Booking.com, Expedia та TUI Group, стали домінуючими гравцями на ринку бронювання готелів, авіаквитків та екскурсій. За даними Statista, у 2022 році понад 80% туристичних бронювань у Європі здійснювалися через онлайн-платформи. Це свідчить про високий рівень довіри споживачів до цифрових інструментів та зручність, яку вони надають. Алгоритми рекомендацій цих платформ дозволяють користувачам отримувати персоналізовані пропозиції, що значно спрощує вибір туристичних послуг та напрямків.

Безумовно, Великі дані (Big Data) відіграють критичну роль у розумінні туристичних тенденцій та поведінки споживачів. Провідні європейські туроператори, такі як TUI Group та Expedia Group, активно використовують аналітику даних для прогнозування попиту та оптимізації маркетингових стратегій. Наприклад, TUI Group інтегрувала системи машинного навчання для аналізу клієнтських даних, що дозволяє пропонувати більш релевантні та персоналізовані туристичні продукти. За даними Euromonitor International, використання великих даних сприяє зростанню конверсії бронювань на 25 %, що значно підвищує прибутковість компаній. Також, штучний інтелект (AI) стає невід'ємною частиною туристичних сервісів. Чат-боти та віртуальні асистенти, впроваджені компаніями на кшталт Booking.com, покращують клієнтську підтримку, забезпечуючи швидкі та ефективні відповіді на запити користувачів. Автоматизація процесів управління бронюваннями та обслуговування клієнтів дозволяє знизити операційні витрати та підвищити задоволеність клієнтів. За даними Deloitte, близько 50 % європейських туристичних компаній впровадили AI-рішення для оптимізації своїх операцій, що призвело до зменшення часу обробки бронювань на 30 %.

Сучасні Технології доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR) є новими інноваційними інструментами для залучення туристів. Вони надають можливість потенційним клієнтам попередньо ознайомитися з туристичними об'єктами. TUI Group, наприклад, використовує VR для проведення віртуальних екскурсій, дозволяючи клієнтам «відвідати» місця перед реальним подорожжю. За інформацією McKinsey & Company, впровадження AR/VR технологій сприяє збільшенню інтересу до менш відомих туристичних напрямків серед молоді та технологічно підкованих споживачів.

Підкреслимо, що системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та планування ресурсів підприємства (ERP) стали незамінними для оптимізації бізнес-процесів у туристичних компаніях. Провідні туроператори, такі як Expedia Group та TUI Group, активно впроваджують CRM-системи для управління клієнтськими даними та покращення взаємодії з клієнтами. Deloitte зазначає, що використання CRM-систем призводить до збільшення рівня задоволеності клієнтів на 35 %. Також соціальні мережі та цифровий маркетинг відіграють важливу роль у формуванні туристичних тенденцій та поведінки споживачів. Платформи, такі як Instagram, Facebook та TikTok, використовуються туроператорами для просування туристичних напрямків та взаємодії з аудиторією. Інфлюенсери стають важливими партнерами для компаній, допомагаючи залучати нових клієнтів та формувати позитивний імідж бренду.

За даними Google Україна, 75 % європейських туристів звертають увагу на відгуки та рекомендації в соціальних мережах перед вибором місця для відпочинку, а 60 % віддають перевагу туристичним послугам, які активно використовують цифровий маркетинг для персоналізації пропозицій.

Суттєво, що зростання цифровізації підвищує потребу у забезпеченні безпеки та захисту персональних даних туристів. Провідні європейські туроператори впроваджують сучасні технології захисту інформації для запобігання кібератакам та шахрайству. Відповідність стандартам GDPR є ключовим аспектом у забезпеченні конфіденційності даних клієнтів. McKinsey & Company зазначає, що 70 % європейських туристичних компаній інвестують у системи кібербезпеки для захисту своїх цифрових платформ.

Визначено, що цифрові технології також сприяють сталому розвитку туризму, допомагаючи моніторити та зменшувати екологічний слід компанії. Використання цифрових рішень, таких як системи управління енергоспоживанням у готелях та електронні квитки, стає все більш поширеним. За даними Euromonitor International, 40 % європейських туристичних компаній використовують цифрові технології для підтримки екологічно орієнтованих ініціатив.

Також зазначимо, що Інтернет речей (IoT) відіграє важливу роль у покращенні комфорту та безпеки туристів. Розумні готелі з автоматизованими системами управління приміщеннями стають стандартом серед провідних європейських туроператорів. Використання IoT дозволяє компаніям забезпечувати більш високий рівень сервісу та адаптуватися до індивідуальних потреб клієнтів. Statista зазначає, що 50 % європейських туристичних компаній впровадили IoT-рішення для підвищення якості послуг та безпеки клієнтів.

Проте, цифровізація туристичної індустрії Європи стикається з низкою викликів. Основні з них включають цифрову нерівність серед споживачів, необхідність постійного оновлення технологій та адаптацію традиційних бізнес-моделей до нових умов. McKinsey & Company вказує, що 60 % європейських туристичних компаній визначають адаптацію до швидких технологічних змін як один з головних викликів.

Висновки. Таким чином, цифрові технології трансформують туристичну індустрію Європи, роблячи її більш ефективною, персоналізованою та орієнтованою на клієнта. Цифрові технології кардинально змінюють туристичну індустрію, підвищуючи її конкурентоспроможність та забезпечуючи зручність для клієнтів. Інтеграція сучасних цифрових рішень дозволяє покращити якість послуг, зробити їх більш індивідуалізованими та доступними, а також розширити можливості для залучення туристів

завдяки новітнім технологіям, таким як AR та VR. У результаті цифровізація сприяє розвитку туристичної індустрії, оптимізації процесів управління та створенню нових можливостей для туристичних компаній і їх клієнтів.

Також визначено, що провідні туроператори активно впроваджують інноваційні рішення, що дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку. Водночас зростає потреба у вирішенні питань безпеки даних, екологічної стійкості та забезпечення доступності цифрових послуг для всіх сегментів населення. Подальша цифровізація сприятиме розвитку індустрії, оптимізації процесів управління та створенню нових можливостей для компаній і їх клієнтів. Конференції та платформи для обміну досвідом між фахівцями галузі сприятимуть подальшому розвитку цифрових технологій у туризмі Європи.

Список використаних джерел:

1. Statista. “Online Travel Booking in Europe”. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Euromonitor International. “Digital Innovations in European Tourism”. URL: <https://www.euromonitor.com> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Deloitte. “The Future of Hospitality: Unleashing the Power of Technology”. URL: <https://www2.deloitte.com> (дата звернення: 15.10.2024).
4. McKinsey & Company. “How Technology is Changing Customer Experience in Tourism”. URL: <https://www.mckinsey.com> (дата звернення: 15.10.2024).
5. Google Україна. «Дослідження поведінки туристів у цифрову епоху». URL: <https://www.google.com> (дата звернення: 15.10.2024).

ТЕСЛЕНКО ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА,

к.е.н., доц., завідувач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет» (м. Дніпро, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5810-3569>

ПЕРЕПАДЕНКО ДАР'Я ДМИТРІВНА,

студентка гр. ТМ-23
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет» (м. Дніпро, Україна)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ

Актуальність. Сфера туризму в Україні з лютого 1922 року зазнала найбільшої трансформації серед усіх напрямів діяльності сфери послуг. Так на рис. 1 для наочності показано туристичні потоки, про які можна зазначити, що виїзний туристичний потік обмежився подорожуючими жінками та дітьми і чоловіками у віці понад 60 років. За умови ризиків під час повітряної тривоги потік в'їзного туризму зазнав різкого скорочення і зосередився в туристичних локаціях переважно у регіонах Західної України.

Рис. 1. Структура туристичних потоків

Щодо туристичних потоків необхідно зауважити, що значно збільшився обсяг внутрішнього туризму, практично у всіх регіонах України (Захід, Центр, Схід) з урахуванням потоків внутрішньо переселених осіб, які відкрили «друге» дихання внутрішньому туризму й екскурсійній діяльності. В умовах неспокійного сьогодення, його обмежень та небезпеки, українці подорожують своєю країною значно більше, ніж раніше, що є приводом для розвитку транзитного туризму [1]. Необхідно зазначити, що з урахуванням визначення транзитного туризму, що «передбачає проїзд туристами регіону транзитно, маючи іншу мету перебування ніж туристичну, відпочинкову або зупинки туристів на шляху прямування

до місця кінцевого призначення. Їх характерною рисою є короткочасне знаходження в регіоні, зазвичай вночі» [2], – саме ВПО трансформують й транзитний туризм також.

Так в умовах військових дій, як зазначають науковці, впровадження радикальних інновацій 4-й промислової революції за рахунок цифровізації / діджиталізації було пришвидшено У цьому ж ряду й розвиток зазначених процесів в економіці в рамках інтеграційних угруповань, і особливості ряду її проривних технологій. Дослідники приділяють увагу також таким важливим темам, як соціально-економічні наслідки 4-й промислової революції, при особливому акценті на забезпечення в умовах цифровізації економіки зайнятості, досягнення цілей сталого розвитку і екологічної безпеки, в тому числі при функціонуванні центрів обробки великих баз даних [3].

Мета. Відповідно до вищезазначеного, необхідно наголосити на тому, що й усі складові інфраструктури туризму – засоби розміщення та харчування разом із транспортною складовою й івентом – зазнають впливу цифрових систем та технологій, ступінь та напрями впливу яких є метою досліджень.

Основний текст. Як зазначають науковці – з'являються сучасні способи взаємодії туристичних атракцій із суспільством у вигляді 3D-технологій, серед яких креативні відео-шоу, панорамні проекції, віртуальна реальність, анімація [3].

«Легкість» цифрових технологій стала частиною важкості повсякденного існування в умовах невизначеності, нестабільності, інформаційної стохастичності. Усе, може стати об'єктом оцифрування, предметом економічних операцій, що базуються на просторово-часовій плинності цифрової сфери і відбувається в межах локальних інформаційних систем [4].

В межах наведеного напрямку досліджень необхідно акцентувати увагу на тому, що в сучасних умовах потребує трансформації музейна діяльність, що за роки свого «мирного» існування в Україні, створила свою дещо консервативну атмосферу. До цифровізації музеїв, з одного боку підштовхує неспокійний час саме в Україні, а з іншого – сучасний світовий та європейський досвід функціонування музеїв. Так с приводу ситуації в Україні, необхідно зазначити, що з початком повномасштабного вторгнення, як відповідь на нагальну потребу збереження культурної спадщини, зокрема фіксації її руйнувань, виникла ініціатива HeMo:Ukrainian Heritage Monitoring Lab під керівництвом музейника, пам'яткоохоронця, голова ГО «Тустань» – Василя Рожко, який для цієї мети об'єднав небайдужих фахівців та інституції, які працюють у сфері культури. З початку метою діяльності команди HeMo був виїзд в експедиції, де документувалися

пошкоджені росіянами пам'ятки, а також ведення бази даних із інформацією про досліджені та пошкоджені об'єкти. З вересня 2022 року до напрямків роботи НеМо додали цифровізацію музеїв. Зокрема, було запущено Центр цифровізації музеїв у Львові, створений у межах проекту «Кризова інвентаризація та стрибок до цифровізації музейного обліку», який фінансує Європейський Союз [5].

Основною ідеєю проекту Центру цифровізації музеїв є полегшення процесу цифровізацію з метою виведення його на більш якісний рівень. Для цього, окрім безпосереднього оцифрування колекцій, команда консультує музейних працівників щодо технічних нюансів процесу: від того, як користуватися технікою на етапі оцифрування, до постобробки знімків. Також надаються інструменти, для допомоги щодо зберігання оцифрованих даних та управління ними, – це хмарне сховище, програма для «прив'язування» зображення й метаданих «Кабінет куратора», у процесі розробки знаходиться програма для обліку та управління колекціями [5].

Як зазначають фахівці – впровадження інформаційних технологій стає пріоритетом у роботі музеїв. Досвід попередніх років активно сприяв цьому. На початку XXI ст. українські культурні установи також долучилися до загальноєвропейського проекту віртуальної музейної мережі Europeana.eu., проекту Google – Art Project, що сприяв ознайомленню зі здобутками світової культури [6].

Висновки і рекомендації. З питання запозичення європейського й світового досвіду музейної справи та з метою осучаснення діяльності в Україні – необхідно відзначити такі форми музейної діяльності, як проведення івент-заходів в демонстраційних залах, фото сесії з музейними експонатами та багато іншого, що на відміну від минулого наближає учасників процесу до об'єктів музейної спадщини.

Також необхідно наблизити до свого відвідувача й експонати галузевих музеїв технічного та інших напрямів, що вже багато років поспіль створені в Україні на різних підприємствах, в тому чисті й залізничного транспорту, що зараз «заховані» на території таких підприємств, їх адміністративних будівель, на відміну від їх європейських та американських колег, забезпечити вільний та безпечний доступ до таких закладів з метою збереження та популяризації нашої історії.

Список використаних джерел:

1. Pankova M. Перспективи розвитку транзитного туризму в Україні. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2022. № 1(78). С. 145–153. URL: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2022-1-145-153>

2. Класифікація туризму за охопленням території. URL: https://pidru4niki.com/1259060543547/turizm/klasifikatsiya_turizmu_ohoplennyam_teritoriyi#google_vignette

3. Лисюк Т., Ройко Л., Білецький Ю. Цифрові інноваційні технології у сфері туризму України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-36>

4. Тесленко, Т. В. Філософія інформаційно-цифрової економіки : монографія. Київ : Вид-во «Каравела», 2024. 360 с.

5. Що таке цифровізація музеїв та чому це необхідно – досвід Ukrainian Heritage Monitoring Lab. URL: <https://scienceatrisk.org/uk/story/shcho-take-tsyfrovizatsiia-muzeiv-ta-chomu-tse-neobkhidno-dosvid-ukrainian-heritage-monitoring-lab>

6. Романуха О., Бершова Л. Трансформація музейної сфери в умовах пандемії COVID-19. *Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури*. 2022. Том 5. С. 61–68.

УДК 338.48:004.9

ФУРМАНОВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,

здобувач вищої освіти PhD спеціальності 033 «Філософія»

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)

НІКІТЕНКО ВІТАЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА,

д.філос.н., проф., проф. кафедри управління та адміністрування

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні

Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)

E-mail: vitalina2006@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

КОНЦЕПТ ЗЕЛЕНОГО ЦИФРОВОГО ТУРИЗМУ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Тема актуальна, тому що цифрові платформи виступають інструментами для сталого розвитку екотуризму в умовах цифрової трансформації, для підтримки екологічно чистого туризму, таких як мобільні додатки для організації зелених турів або платформи для бронювання еко-розміщення. Інновації в управлінні природними ресурсами через цифрові технології для сталого екотуризму включають аналіз того, як цифрові технології, такі як IoT (Інтернет речей), допомагають ефективно керувати природними ресурсами в контексті туризму, зокрема водними та енергетичними ресурсами [1].

Розвиток зелених туристичних маршрутів з використанням доповненої реальності та віртуальних турів включає використання VR (віртуальна реальність) та AR (доповнена реальність) для створення екологічно відповідальних туристичних маршрутів, що дозволяють зберегти природу і при цьому залучити туристів. Цифровізація екологічної сертифікації в зеленому туризмі поглиблюється через сучасні підходи та майбутні тенденції. Концепт зеленого цифрового туризму як чинника сталого розвитку епохи діджиталізації.

Зелений цифровий туризм поєднує ідеї сталого розвитку та діджиталізації в туризмі.

Його основна мета – збереження навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення рівноваги між розвитком туризму та охороною природи. Цей концепт стає ще більш актуальним у контексті четвертої промислової революції, де цифрові технології можуть стати потужним інструментом для управління екологічними аспектами туристичної діяльності [2].

Основою концепту є принцип сталого розвитку, який включає три основні аспекти:

- 1) Екологічна стійкість, в основі якої використання технологій для мінімізації негативного впливу на екосистеми та збереження біорізноманіття.
- 2) Соціальна відповідальність, що включає створення рівних можливостей для розвитку місцевих громад, підвищення рівня освіти та обізнаності серед туристів.
- 3) Економічна вигідність, в основі якої збалансоване використання природних ресурсів без шкоди для економіки місцевих спільнот.

Цифрові технології відкривають нові можливості для управління і моніторингу туристичної діяльності: 1) Платформи для онлайн-бронювання, а саме цифрові сервіси для пошуку та бронювання еко-турів з урахуванням екологічних вимог. 2) Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), що включають використання додатків, сайтів і онлайн-ресурсів для просування еко-туризму та підвищення обізнаності туристів. 3) Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR), що дозволяють створювати цифрові екотури та відвідати природні пам'ятки, не завдаючи шкоди довкіллю.

Цифрові технології сприяють просуванню зелених ініціатив, таких як еко-сертифікація для туристичних об'єктів, використання електричних і гібридних транспортних засобів для екскурсій, або автоматизовані системи управління ресурсами (енергією, водою). Це дозволяє мінімізувати викиди CO₂ та інші шкідливі викиди. Завдяки цифровим платформам стає можливим пропонувати туристам різноманітні варіанти подорожей, орієнтовані

на екологічні критерії (наприклад, доступ до екологічних маршрутів, готелів, що відповідають стандартам зеленого туризму). Це дозволяє залучати більш широку аудиторію до екологічно відповідальних практик. Цифрові технології є потужним інструментом для освітніх ініціатив. За допомогою мобільних додатків та онлайн-курсів можна підвищувати обізнаність туристів і місцевих жителів про важливість збереження природи та сталого туризму. Інтернет речей (IoT): впровадження датчиків і пристроїв для моніторингу стану природних ресурсів, таких як вода, повітря, температура в природних зонах. Це дозволяє здійснювати управління ресурсами в реальному часі. Застосування блокчейну для створення прозорих і ефективних систем моніторингу та сертифікації туристичних послуг, що відповідають стандартам сталого розвитку. Великі дані (Big Data) використовуються для вивчення туристичних потоків і оцінки їх впливу на екосистеми, що дозволяє оптимізувати маршрути і зменшити перевантаження природних територій.

Зелений цифровий туризм не тільки сприяє збереженню довкілля, але й має важливе значення для економічного розвитку місцевих громад. Він стимулює створення нових робочих місць у сферах екологічного туризму, технологій та інфраструктури. Крім того, інвестиції в зелений туризм можуть стати важливим чинником для розвитку соціальної та культурної сфери, зокрема підтримки традиційних ремесел та культурної спадщини. Концепт зеленого цифрового туризму має значний потенціал для сталого розвитку в епоху діджиталізації. Він дозволяє балансувати між збереженням навколишнього середовища, розвитку туризму та соціальними потребами. Технології створюють нові можливості для розвитку екологічно чистих туристичних практик, що стане важливим інструментом у вирішенні глобальних екологічних проблем. Цей підхід є новим у контексті діджиталізації, оскільки дозволяє синергію між розвитком нових технологій і збереженням навколишнього середовища, що робить його важливим напрямом для сталого розвитку туризму в майбутньому.

Соціально-філософський підхід до розвитку зеленого цифрового туризму орієнтується на взаємодію технологій, соціальних практик і етичних цінностей у контексті сталого розвитку. Він передбачає, що інтеграція цифрових технологій у сферу туризму повинна не лише покращувати екологічну ситуацію, а й сприяти соціальній справедливості, рівності та розвитку людського потенціалу в умовах глобалізованого світу. Цей підхід ґрунтується на низці філософських і соціальних концепцій, зокрема на етиці сталого розвитку, соціальній відповідальності та діджиталізації суспільства.

Згідно з принципами сталого розвитку, туризм не повинен зашкоджувати довкіллю, суспільству чи економіці. У контексті цифрового туризму це означає, що цифрові технології повинні сприяти зменшенню

негативного впливу на навколишнє середовище, одночасно підтримуючи соціальні ініціативи та місцеві громади. Філософія сталого розвитку акцентує увагу на важливості довгострокових вигод для всіх учасників процесу – місцевих жителів, туристів, організацій, а також для глобальної екосистеми. Цифрові технології, такі як мобільні додатки або платформи для бронювання, можуть допомогти виявити і просувати екологічно відповідальні практики, заохочувати збереження природних ресурсів та культуру відповідального споживання.

Зелені цифрові технології мають потенціал не тільки для екологічного відновлення, але й для соціальної трансформації. Вони можуть бути інструментом для підвищення соціальної відповідальності – як для туристичних компаній, так і для споживачів. Це включає в себе розвиток еко-туризму, що підтримує місцеві громади, стимулює збереження культурної спадщини та підтримує інклюзивний розвиток. Важливо, щоб соціальна справедливість була включена в розробку політик сталого туризму, забезпечуючи, щоб всі групи населення мали рівний доступ до зелених туристичних можливостей.

Цифрові технології змінюють способи взаємодії людей з довкіллям і одна з одною. Вони сприяють розвитку нових соціальних практик, які відображають інтереси екологічно свідомих громад. Наприклад, використання віртуальних турів і технологій доповненої реальності (AR) дозволяє зберігати природу та надавати туристам можливість відвідувати природні пам'ятки без їх фізичного відвідування, що зменшує екологічний вплив. Також використання онлайн-платформ для бронювання еко-турів та визначення екологічних рейтингів готелів сприяє зростанню інтересу до відповідального туризму серед більш широкої аудиторії.

Зелені цінності, такі як відповідальність за навколишнє середовище, справедливість і раціональне використання природних ресурсів, стали важливою частиною культурних практик, що формуються в умовах цифровізації. Цифровий туризм може стати важливим механізмом для поширення цих цінностей у глобальному масштабі, а також для виховання нової свідомості в туристах, яка включатиме як повагу до природи, так і підтримку місцевих культур. Ось чому зелені цінності в умовах цифровізації туризму потребують впровадження філософії екологічної етики та культури відповідального споживання.

Важливо не лише звертати увагу на екологічні та економічні вигоди, а й на соціальні наслідки, які несе розвиток зеленого цифрового туризму. Зростання використання цифрових технологій у туризмі створює нові можливості для розвитку місцевих громад, зокрема у віддалених чи малонаселених регіонах. Водночас, необхідно враховувати ризики, такі як

цифровий розрив між розвиненими і нерозвиненими країнами, що може призвести до соціальної нерівності у доступі до технологій та можливостей зеленого туризму.

Соціально-філософський підхід до розвитку зеленого цифрового туризму підкреслює важливість етичних, соціальних та екологічних аспектів у формуванні нових туристичних практик. Це дозволяє створювати не тільки екологічно чисті і стійкі маршрути, але й підтримувати соціальну справедливість, рівний доступ до ресурсів та культурний розвиток. Однак необхідно пам'ятати, що успіх цього процесу залежить від інтеграції різних соціальних, економічних і культурних чинників, які можуть бути підтримані саме через активне впровадження цифрових технологій.

Зелений цифровий туризм як філософський феномен можна розглядати через призму декількох ключових філософських концептів, які взаємодіють і формують його як важливий соціальний та екологічний елемент епохи діджиталізації.

Філософія зеленого цифрового туризму базується на етиці сталого розвитку, яка ставить під сумнів традиційні моделі економічного зростання, що орієнтовані на безмежне використання природних ресурсів і зазнають шкоди для екосистем. В основі цього підходу лежить розуміння того, що природа має вартість не лише як ресурс для споживання, але й як складова культурної та моральної цінності. Зелений цифровий туризм прагне до збереження природної спадщини і водночас включає нові технології для досягнення цієї мети, що надає йому філософську глибину. Це ставить питання про відповідальність людини за своє ставлення до природи та визначення ролі технологій у збереженні цієї природи.

Туризм, як соціальна практика, в контексті зеленого туризму ставить під сумнів традиційний антропоцентризм – ідею, що людина є центром всього. Зелений цифровий туризм передбачає більшу увагу до взаємодії людини з природою, відмову від експлуатаційних підходів і прийняття більш гармонійного та співвідносного способу життя. Оскільки цифрові технології здатні зменшити фізичний вплив на навколишнє середовище (наприклад, завдяки віртуальним турам), це ставить питання про переосмислення місця людини в екосистемі.

Цифрові технології, надаючи нові можливості для туризму, ставлять також етичні питання щодо їх використання. Це включає в себе питання про доступність технологій, цифрову нерівність, а також роль технологій у збереженні культурної та природної спадщини. Питання етики в зеленому цифровому туризмі виходить на рівень нових моральних норм, де цифрові технології не лише полегшують доступ до інформації, а й формують нові типи взаємодії з навколишнім світом, що змінює соціальні й екологічні практики.

Зелений цифровий туризм можна також розглядати через концепцію утопії сталого розвитку, де ідеї сталості, екологічної відповідальності та цифрових технологій зливаються в єдине ціле. Це філософський феномен, що постулює можливість і необхідність досягнення гармонії між розвитком людства та збереженням природних ресурсів через інноваційні технології. Він кидає виклик традиційним уявленням про природу як ресурс і ставить в центр уваги концепцію сталого майбутнього.

Філософський вимір зеленого цифрового туризму також полягає в його здатності трансформувати суспільство, адже він є виразом глобальної цифровізації, що змінює культуру, економіку та навіть соціальні зв'язки. Технології, що підтримують зелений туризм, відкривають нові можливості для соціальних і культурних практик, а також формують нову ідентичність людей як споживачів, громадян і охоронців природи.

Зелений цифровий туризм є важливим аспектом більшої філософської течії цифрового гуманізму, яка передбачає баланс між технологічним прогресом і гуманістичними цінностями. Цифровий туризм, якщо його правильно спрямовувати, може стати потужним інструментом розвитку не лише екологічних, а й гуманістичних ідеалів, таких як інклюзивність, рівність і доступ до ресурсів.

Зелений цифровий туризм як філософський феномен виявляється в нових підходах до взаємодії людини з природою, у використанні цифрових технологій для підтримки сталого розвитку та в етичних, соціальних і культурних змінах, які він спричиняє. Це не лише нова форма туризму, а й вираз глибших соціальних і екологічних трансформацій, які формують нову філософію взаємодії з навколишнім середовищем у контексті цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. Voronkova V., Vasylychuk G., Nikitenko V., Kaganov Y., Metelenko N. (2023). Transformation of digital education in the era of the fourth industrial revolution and globalisation : monograph. Riga ; Latvia : Baltija Publishing, 220 p.
2. Імплементация европейского досвіду комплементарного розвитку сталого сільського туризму та креативних індустрій : монографія / А. В. Череп, Н. С. Венгерська, Л. В. Безкоровайна та ін. ; за загальною редакцією доктора економічних наук, професора А. В. Череп, кандидата економічних наук, доцента Н. С. Венгерської. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 224 с.
3. Професійна підготовка фахівців туристично-рекреаційної сфери: сучасний стан і шляхи вдосконалення у післявоєнний період : колективна монографія. Ч. 1. [Електронний ресурс] / наук. ред. Г. А. Богатирьова. Переяслав, 2024. 145 с.
4. Череп А. В., Нікітенко В. О., Воронкова В. Г. Становлення і розвиток креативного менеджменту у сільському туризмі. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції* : матер. II Міжн. наук.-практ. конф. (Дніпро, 31 трав. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. С. 23–26.

ЧЕРЕП АЛЛА ВАСИЛІВНА,

д.е.н., проф. завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізький національний університет (м. Запоріжжя, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5253-7481>

ВЕНГЕРСЬКА НАТАЛЯ СЕРГІЇВНА,

к.е.н., доц. кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки
міжнародного туризму
Запорізький національний університет (м. Запоріжжя, Україна)
ODCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8171-8206>

БЕЗКОРОВАЙНА ЛАРИСА ВІКТОРІВНА,

д.е.н., проф., проф. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет (м. Запоріжжя, Україна)
ODCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9502-9604>

ВОРОНКОВА ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА,

д.філос.н., проф., завідувач кафедри управління та адміністрування
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

ЧЕРЕП ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ,

д.е.н., проф., проф. кафедри управління персоналом і маркетингу
Запорізький національний університет (м. Запоріжжя, Україна)
ODCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3098-0105>

**ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК
СТАЛОГО І ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Зелений туризм (або екологічний туризм) є важливим чинником сталого та збалансованого розвитку, оскільки він поєднує економічний ріст з екологічною відповідальністю та соціальним благополуччям. Зелений туризм є важливим елементом сталого розвитку і допомагає зберегти природу для майбутніх поколінь. Зелений туризм (або екологічний туризм) є важливим чинником сталого та збалансованого розвитку, оскільки він

поєднує економічний ріст з екологічною відповідальністю та соціальним благополуччям. Його роль у сталому розвитку сприяє збереженню природних екосистем, заохочуючи туристів і місцеве населення до відповідального використання природних ресурсів, зокрема води, ґрунтів та біорізноманіття. Створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку інфраструктури в сільських та природоохоронних зонах, зелений туризм підтримує економіку місцевих громад без шкоди для екології. Туристи, які беруть участь у зеленому туризмі, часто отримують знання про важливість охорони навколишнього середовища, що сприяє формуванню екологічно відповідальної поведінки. Завдяки обмеженому впливу на екосистеми та акценту на довгострокову стабільність, зелений туризм допомагає уникнути надмірної урбанізації та деградації природних територій. Участь у зеленому туризмі часто включає взаємодію з місцевими культурними традиціями, що сприяє їхньому збереженню та розвитку.

Зелений або екологічний туризм – це форма подорожей, яка спрямована на мінімізацію негативного впливу на довкілля та сприяння збереженню природних ресурсів. Основними аспектами концепції зеленого туризму є відповідальне ставлення до природи, збереження біорізноманіття та підтримка місцевих громад. Концептуалізація екологічного туризму включає: 1) Екологічну відповідальність, у контексті якої туристи прагнуть не тільки насолоджуватись природою, але й захищати її, зменшуючи свій екологічний слід (наприклад, використання відновлюваних ресурсів, скорочення відходів). 2) Підтримка місцевих громад є важливою і сприяє економічному розвитку місцевого населення за допомогою екотуризму, створення робочих місць, підтримка традицій. 3) Освітня складова, так як екотуризм також включає навчання туристів про місцеві екосистеми та культуру. 4) Збереження природи, в основі якої кошти, отримані від зеленого туризму, часто спрямовуються на збереження природних заповідників та дикої природи.

Зелений туризм сприяє збереженню природних екосистем, заохочуючи туристів і місцеве населення до відповідального використання природних ресурсів, зокрема води, ґрунтів та біорізноманіття. Створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку інфраструктури в сільських та природоохоронних зонах, зелений туризм підтримує економіку місцевих громад без шкоди для екології. Туристи, які беруть участь у зеленому туризмі, часто отримують знання про важливість охорони навколишнього середовища, що сприяє формуванню екологічно відповідальної поведінки. Завдяки обмеженому впливу на екосистеми та акценту на довгострокову стабільність, зелений туризм допомагає уникнути надмірної урбанізації та деградації природних територій. Участь у зеленому туризмі часто включає взаємодію з місцевими культурними традиціями, що сприяє їхньому збереженню та розвитку.

Зелений туризм є важливим інструментом сталого розвитку, оскільки підтримує екологічно безпечне використання природних ресурсів, сприяє економічній стабільності місцевих громад та стимулює соціально відповідальну поведінку. Зелений туризм, або екологічний туризм, стає все більш популярним у всьому світі.

Приклади міжнародних напрямків зеленого туризму як чинника сталого розвитку в епоху цифровізації (табл. 1).

Таблиця 1

Країна	Їх характеристика
Національні парки Коста-Рики	Коста-Рика є однією з найпопулярніших країн для екотуризму. Тут близько 25 % території займають заповідники та національні парки. Відвідувачі можуть побачити тропічні ліси, вулкани, водоспади і багату біорізноманітність, включаючи різні види птахів і тварин. Важливим є те, що туристичні проєкти в цій країні спрямовані на мінімізацію впливу на довкілля та збереження природних ресурсів.
Галапагоські острови, Еквадор	Галапагоські острови відомі своєю унікальною дикою природою. Цей архіпелаг є місцем проживання багатьох ендемічних видів тварин. Екотуризм тут ретельно контролюється, щоб уникнути негативного впливу на екосистему. Туристи можуть спостерігати за дикими тваринами та птахами, а також вивчати вулканічні ландшафти.
Патагонія, Аргентина та Чилі	Патагонія є прикладом того, як туризм може бути організований без шкоди для навколишнього середовища. Тут туристи можуть брати участь у походах, кататися на каяках, відвідувати льодовики і озера, при цьому зберігаючи крихкі екосистеми цього регіону.
Національний парк Серенгеті, Танзанія	Серенгеті – це один із найвідоміших заповідників дикої природи у світі. Туристи можуть побачити міграцію великих стад саванних тварин, таких як зебри і гну. Парк працює на основі екологічно безпечних практик, щоб зберегти природу і диких тварин для майбутніх поколінь.
Національні парки Фінляндії	Екотуризм у Фінляндії включає походи, катання на лижах, спостереження за птахами та тваринами. Багато парків пропонують екологічні туристичні програми, спрямовані на збереження природи та підтримку місцевих традицій.
Сейшельські острови	Цей архіпелаг в Індійському океані є популярним місцем екологічного туризму завдяки своїм кришталево чистим водам і білим піщаним пляжам. Багато готелів та курортів на Сейшелах використовують відновлювані джерела енергії та практики, що сприяють збереженню морських екосистем.

Таблиця 1 (сформована на основі власних досліджень)

Ці приклади показують, що зелений туризм може бути вигідним як для туристів, так і для довкілля, допомагаючи зберегти унікальні природні багатства планети. У сфері туризму оптимізація та модернізація є ключовими для підвищення якості послуг, залучення нових туристів і зменшення негативного впливу на довкілля.

Основні напрями цифровізації зеленого туризму та сприяння сталому розвитку в умовах глобальних змін (табл. 2).

Таблиця 2

Напрямок цифровізації	Цифрові технології	Їх характеристика
1	2	3
1. Цифровізація туристичних послуг	Онлайн-платформи для бронювання	Впровадження сучасних онлайн-систем для бронювання готелів, екскурсій та авіаквитків, які полегшують туристам планування поїздки.
	Цифрові туристичні гіді	Впровадження обільних додатків із віртуальними гідями, інтерактивними картами, аудіоекскурсіями та рекомендаціями щодо місцевих пам'яток, ресторанів тощо.
	Використання big data	Аналіз великих обсягів даних для прогнозування туристичних потоків, потреб клієнтів, а також оптимізації туристичної інфраструктури.
2. Розвиток сталого туризму	Зелений туризм	Підтримка екологічних проєктів, які спрямовані на збереження природи. Це можуть бути зелені готелі, екологічно чисті транспортні засоби, природоохоронні програми.
	Енергоефективна інфраструктура	Модернізація туристичних об'єктів для зменшення споживання енергії та води, використання відновлюваних джерел енергії, сортування відходів.
	Освітні екотури	Пропозиція туристичних маршрутів, які поєднують відпочинок із навчанням про охорону природи та сталий розвиток.
3. Покращення транспортної інфраструктури	Електрифікація транспорту	Впровадження електричних автобусів, електричних човнів та іншого екологічного транспорту для туристичних маршрутів, зокрема в природних зонах.

Продовження таблиці 2

1	2	3
	Покращення доступності	Оптимізація транспортних маршрутів і розробка нових логістичних рішень для забезпечення зручного доступу до туристичних місць (наприклад, створення швидкісних поїздів або нових авіамаршрутів).
	Розумний транспорт (Smart Mobility)	Інтелектуальні системи для управління туристичними потоками, моніторинг заторів, інтегровані квиткові платформи для транспорту.
Розвиток персоналізованого туризму	Індивідуалізовані подорожі	Використання штучного інтелекту для створення персоналізованих пропозицій та маршрутів відповідно до уподобань туристів, їх інтересів та бюджету.
	Програмне забезпечення для управління туристичними потоками	Використання даних для управління кількістю відвідувачів на популярних туристичних локаціях, що дозволяє зменшити навантаження на інфраструктуру та захистити культурні й природні об'єкти від руйнування.
Розвиток туристичних інновацій	Віртуальна та доповнена реальність	Використання VR/AR для створення віртуальних турів по туристичних місцях, музеях або архітектурних пам'ятках. Це може бути корисним для тих, хто не може відвідати місце фізично, або для попередньої ознайомлення з маршрутом.
	Безпілотники для туризму	Використання дронів для створення вражаючих відеоекскурсій, а також для моніторингу природних об'єктів і покращення туристичного досвіду.
	Розумні готелі	Впровадження IoT (інтернету речей) у готелях для автоматизації обслуговування гостей (наприклад, через мобільні додатки керувати світлом, кліматом, замовленням їжі).
Підтримка локальних громад	Агротуризм і етнотуризм	Створення програм, які дозволяють туристам долучатися до традиційного сільського життя, відвідувати етнографічні музеї, брати участь у місцевих святах, підтримувати місцевих виробників.

Продовження таблиці 2

1	2	3
	Розвиток локальних туристичних бізнесів	Підтримка малого бізнесу (сувенірні магазини, ресторани, екскурсійні бюро), які надають послуги для туристів і залучають місцеве населення до економіки туризму.
Підвищення якості обслуговування	Освіта для працівників туризму	Програми з підвищення кваліфікації гідів, персоналу готелів і ресторанів, які допомагають покращити обслуговування та впровадити новітні стандарти у галузі.
	Мультикультурність і багатомовність	Підготовка персоналу для роботи з міжнародними туристами, надання послуг різними мовами для кращого досвіду іноземних гостей.
Маркетинг та промоція	Цифровий маркетинг	Використання соцмереж, таргетованої реклами та контент-маркетингу для просування туристичних напрямків, залучення нових туристів з усього світу.
	Інфлюенсер-маркетинг:	Співпраця з блогерами та інфлюенсерами, які просувають туристичні місця, що дозволяє охопити ширшу аудиторію.
	Сезонний та тематичний туризм	Розробка пропозицій для залучення туристів у міжсезоння або на основі специфічних інтересів (наприклад, гастрономічний туризм, фестивалі, релігійний туризм).

Таблиця 2 (сформована авторами на основі власних досліджень)

Модернізація та оптимізація цих напрямів допоможуть зробити туристичний сектор більш стійким, привабливим для інвесторів і комфортним для туристів, а також сприятимуть збереженню культурної та природної спадщини. Діджиталізація змінює підходи до екотуризму та сприяє його ефективнішому впровадженню.

Основна увага може бути зосереджена на таких аспектах:

1. Інформаційні технології для підтримки сталого туризму, в основі яких розгляд інноваційних цифрових рішень, які допомагають туристам знаходити, планувати та проводити екологічно відповідальні подорожі.

2. Роль цифрових платформ у розвитку зеленого туризму, націлена на використання мобільних додатків, соціальних мереж і веб-платформ для популяризації екотуризму, поширення знань і об'єднання спільнот, які підтримують сталий розвиток.

3. Моніторинг і оцінка впливу туризму на довкілля, що включає використання великих даних, IoT (Інтернету речей) та геоінформаційних систем для відстеження стану природних зон, оцінки впливу туристів на екосистему і підтримки збалансованого розвитку.

4. Цифрова освіта для туристів та місцевих громад, в основі якої розробка онлайн-курсів і ресурсів для підвищення екологічної свідомості, що допомагає залучати туристів до принципів зеленого туризму та відповідального ставлення до природи.

5. Цифрові технології для управління відходами та ресурсами, націлені на інтеграцію «розумних» технологій у туристичну інфраструктуру, що дозволяє зменшити витрати ресурсів, оптимізувати енерговикористання та підвищити ефективність управління відходами.

Ці напрями розвитку зеленого туризму є важливим фактором у збереженні природних ресурсів та підтримці екологічної культури та сприяння сталого розвитку. Практичне значення теми полягає у розробці і впровадженні сучасних підходів, що сприяють сталому розвитку туризму через екологічно орієнтовані та цифрові інновації. Основні аспекти практичної значущості включають: 1) Ефективне використання цифрових платформ, в основі якого розробка і впровадження мобільних додатків і онлайн-платформ для управління туристичними потоками та популяризації екологічно чистих туристичних маршрутів; використання цифрових інструментів для моніторингу впливу туристичної діяльності на екологію. 2) Просування принципів сталого розвитку, в основі яких створення інтерактивних освітніх ресурсів, що підвищують екологічну свідомість туристів; популяризація екотуризму серед широкого загалу через цифрові канали комунікації. 3) Оптимізація туристичних послуг, націлена на використання цифрових інновацій для вдосконалення логістики та планування подорожей, що зменшує екологічний слід; запровадження smart-технологій для управління природними ресурсами у туристичних регіонах. 4) Розвиток місцевих громад, що включає створення умов для залучення локального населення до екотуристичних проєктів через цифрові технології, що сприяє розвитку регіональної економіки; підтримка малих екологічних підприємств і кооперативів через онлайн-маркетинг та електронну комерцію. 5) Формування інноваційної екосистеми, що включає інтеграцію BIG DATA та штучного інтелекту для аналізу тенденцій розвитку зеленого туризму; використання цифрових інструментів для створення персоналізованих туристичних пропозицій. 6) Забезпечення довгострокової екологічної стійкості, в основі яких розробка рекомендацій і політик для мінімізації негативного впливу туризму на навколишнє середовище за допомогою цифрових технологій; підвищення прозорості та ефективності

управління природоохоронними територіями. Таким чином, результати дослідження сприятимуть створенню ефективної моделі розвитку зеленого туризму, орієнтованої на баланс між економічним зростанням, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю.

Список використаних джерел:

1. Імплементация европейского досвіду комплементарного розвитку сталого сільського туризму та креативних індустрій : монографія / А. В. Череп, Н. С. Венгерська, Л. В. Безкоровайна та ін. ; за загальною редакцією доктора економічних наук, професора А. В. Череп, кандидата економічних наук, доцента Н. С. Венгерської. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 224 с.
2. Професійна підготовка фахівців туристично-рекреаційної сфери: сучасний стан і шляхи вдосконалення у післявоєнний період : колективна монографія. Ч. 1. [Електронний ресурс] / наук. ред. Г. А. Богатирьова. Переяслав, 2024. 145 с.
3. Рекомендації з питань формування кластерної та мережевої моделей сільського креативного туризму за результатами проєкту Erasmus+ JMM DIRUT: регіональний рівень / за ред. Л. В. Безкоровайної, Н. С. Венгерської. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 20 с.
4. Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку : монографія / за заг. ред. Л. В. Безкоровайної. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 318 с.